

כל מה שלא רציתם לדעת
ובחרתם שלא להפנים
**המגמות השוחקות את
המגזר העסקי בישראל**

אפריל 2011

תוכן עניינים

3	דבר נשיא לשכת המסחר ת"א והמרכז, עו"ד אוריאל לין
5	א. נטל העיסוק על כלל המגזר העסקי
6	1. סקירה
6	2. דרישת דיווח מקוון למע"מ
8	3. שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות
9	4. הצעת חוק רישוי עסקים
10	ב. נטל העיסוק ודרישות בתחום הגנת הסביבה
11	1. סקירה
11	2. חוק האריזות
14	3. מחזור צמיגים
15	4. הגבלת השימוש בחלקי רכב משומשים
15	5. איסוף מיכלי משקה
16	ג. תחום הצרכנות
17	1. סקירה
18	2. תקנות ביטול עסקה
21	ד. תחום הפיננסים ושוק ההון
22	1. סקירה
22	2. קופות גמל - דרישה לטיוב נתוני תנועת עמיתים 13 שנים אחורה
23	3. קופות גמל - דרישה לאיתור עמיתים
23	4. קופות גמל - מיזוגן ופיצולן למסלולי השקעה
24	5. קופות גמל - חשבון נאמנות
24	6. קופות גמל - פיצוי עמיתים בגין איחור במשיכה או בניוד
25	7. מנהלי תיקי השקעות - נוהלי עבודה
25	8. מנהלי תיקי השקעות - אגרה שנתית
26	9. מנהלי תיקי השקעות - דיווח על החזרי עמלות
26	10. מנהלי תיקי השקעות - דיווח שנתי ללקוח
27	11. מנהלי תיקי השקעות - דיווח לפי צו איסור הלבנת הון
27	12. בתי השקעות - הגברת יעילות האכיפה
28	13. אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון - הגברת האכיפה

29	ה. דיני העבודה עשור של חקיקה 2000-2010 דגימת חקיקה:
30	1. סקירה
30	2. חוק עבודת נשים:
30	• איסור חפיפה בין תקופת ההודעה המוקדמת לבין תקופות האסורות בפיטורים
31	• זכאות לדמי מחלה בשל שמירת הריון
32	• זכות להיעדר בשל טיפולי פוריות
32	• איסור חפיפה בין הודעה מוקדמת לתקופה המוגנת מפיטורים
33	• הארכת התקופה בה נאסר לפטר עובדת לאחר חופשת לידה או חל"ת מכח החוק
34	• הרחבת חובת ההפרשה לקופת גמל
34	• חופשת לידה נמנית כתקופת וותק בעבודה לחישוב זכויות
35	3. חוק דמי מחלה ולוויניו:
35	• לא ניתן לפטר עובד בזמן מחלה
35	• הגדלת מספר ימי המחלה
35	• הוספת ימים בגינם זכאי העובד להיעדר מהעבודה
36	• הגדלת מספר ימי הזכאות לדמי מחלה (תיקון 6)
36	• הגדלת מספר ימי הזכאות לדמי מחלה (תיקון 5)
37	4. חוק הביטוח הלאומי:
37	• הגדלת מספר הימים בהם נושא המעסיק בתשלום בגין פגיעה בעבודה של עובד
37	• תשלום דמי מחלה בגין תאונת עבודה
38	5. חוק שעות עבודה ומנוחה:
38	• הפסקה לצורכי תפילה
38	6. חוק פיצויי פיטורים
38	• הגדלת פרק הזמן של שמירת זכויות לאחר פיטורים
39	7. חוק הגנת השכר
39	• פירוט נרחב בתלוש השכר והיפוץ נטל ההוכחה

עו"ד אוריאל לין

דבר הנשיא

לפני עשור אירלנד הייתה ילד הפלא של הכלכלה האירופית. עיני כל היו נשואות אליה בהשתאות ובהערצה. אירלנד הצליחה להתרומם, ומכלכלה כושלת הפכה לכלכלה צומחת בשיעורים מרשימים. היום, אירלנד היא אחד מהילדים החולים של האיחוד האירופי, וללא הסיוע המאסיבי מהאיחוד האירופי היא הייתה פושטת רגל.

מדוע זה קורה? כיצד כלכלה מצליחה ופורחת לפתע מתדרדרת לכלכלה כושלת, כפי שקרה לא רק באירלנד אלא גם בארה"ב ובמספר ארצות נוספות באיחוד האירופי?

אם מעמיקים קצת, אפשר לראות בבירור את התשובה. כאשר מצליחים, מתבשמים מההצלחה, אשר מערפלת את כושר הניתוח והתכנון העתידי. ניהול כלכלה בצורה נכונה הוא ניהול לטווח ארוך. זה מחייב לא רק להתמודד עם בעיות ומכשולים הטופחים על פנינו, אלא גם לדעת לאתר ולזהות התפתחותם של תהליכים, שאם לא יודעים לבלמם מבעוד מועד, הם יכרסמו בצמיחה ואף ימוטטו את המשק. הליכים סמויים אלה הם שיובילו משק מצליח למשק כושל.

העשור האחרון הראה כי ההישג הכלכלי והתחזקות המשק הם ממרכיבי הכח החשובים ביותר של מדינתנו. אין מדובר יותר בהצלחת המגזר העסקי בלבד, אלא בהצלחתה של ישראל כאומה הנאבקת על הגנתה, עצמאותה ואיכות חיי תושביה.

המשק הישראלי מבוסס על צמיחת המגזר העסקי הפרטי. כדי להמשיך את צמיחת המשק ולחזקו, יש לעודד את כלל המעסיקים והיזמים להמשיך ולפתח את עסקיהם, בכלל זה גם מגזר המסחר והשירותים, האחראי ליצירת 69% מכלל מקומות העבודה במגזר העסקי, ולא רק תעשיית היצוא. כמו כן, יש למשוך ארצה משקיעים זרים. אף כלכלה בעולם לא שרדה ללא משיכת השקעות זרות.

אולם, בד בבד עם הישגי המשק בישראל, מתפתחות לאחורונה מספר מגמות המצביעות בבירור על כך שההנהגה הכלכלית במדינה אינה משכילה להבין, או חסרת כח ונכונות להתמודד עם לפחות ארבעה תהליכים מסוכנים. אלו צוברים בהתמדה תאוצה וסופם שייגרמו למשק בישראל להיות מקום גרוע לניהול עסקים שאף ידחה מעסיקים ומשקיעים זרים.

ארבע מגמות אלו הן:

- הכבדות בלתי פוסקות על גב המגזר העסקי בדרך של יצירת הוראות חובה בחוק.
- שחיקת זכויות היסוד של המעסיקים וגלישה לתכנים של סוציאליזם קיצוני.
- פליליזציה גוברת של תחום הניהול העסקי.
- עודף רגולציה, עודף ביורוקרטיה והליכי אישור שלטוניים מסורבלים, כושלים, בלתי יעילים ובלתי שירותיים.

אין מדובר בהגזמה. מסקנות אלה הינן פרי של התבוננות מדויקת בתהליכים, בחקיקה ובהתפתחותן של נורמות עבודה אשר ההנהגה הכלכלית מעדיפה להתעלם מהן כיום.

כמו למשל, כאשר רוצים לפתור בעיות בתחום הסביבה כמו מחזור צמיגים ואריזות, מטילים את העול על גב המגזר העסקי. המטרות הן אכן ראויות, אך ההכבדה על המגזר העסקי נעשית ללא איזון ומתוך קלות של משיכת קולמוס החקיקה. מה גם כי זו מלווה בתחושת גאווה מסוימת של המחוקקים שהם אכן הצליחו להכביד שוב על המגזר העסקי.

המגמה המחפירה של פגיעה בזכויות יסוד של המעסיקים באה לידי ביטוי כבר בעסקת החבילה של 2009. עסקת חבילה זו פגעה קשות בזכויות היסוד של המעסיקים. הגלישה לתכנים של סוציאליזם קיצוני, ללא הצבת האיזונים הנכונים, נעשית על שום שההנהגה הכלכלית, בלהיטותה להבטיח יחסי שקט מול הסתדרות העובדים הכללית, נהגה בחוסר אחריות. יתכן והיו לכך אף שיקולים פוליטיים.

על מנת שנבין במה מדובר, במהלך העשור 2000 - 2010 הועברו לא פחות מ-36 תיקוני חקיקה בדיני עבודה. כולם מגדילים את עלויות המעסיק ומטילים עליו חובות נוספות.

חקיקה שאושרה לאחרונה פוגעת בזכות הקניין של המעסיקים והעניקה לנציג של ארגון העובדים כח אשר אין אפילו למשטרת ישראל - היכולת להיכנס, פיזית, לשטח העסק, כמה פעמים שהוא רוצה ומתי שהוא רוצה. בנוסף, בית הדין לעבודה טוען, חצי ברצינות וחצי שלא ברצינות, שלעובדים יש זכות קניין במקום העבודה, והממשלה מעבירה תחת משמעת קואליציונית חוק השולל מהמעסיקים את חופש החוזים. יאמר, שאפילו ממשלות מפא"י לדורותיהן, אשר כוחן היה מבוסס על ציבור השכירים, לא העזו להרחיק לכת כל כך.

המעסיק בישראל נמצא בסיכון גבוה להפוך לעבריין המורשע בפלילים. אם נקבץ את מספר העבירות בחוקי העבודה, הסביבה והצרכנות, נמצא לא פחות מ-940 סעיפים, שהפרתם על-ידי המעסיק מהווה עבירה פלילית.

כל זאת, בנוסף לרגולציה האינסופית ולעול הביורוקרטי הרובץ כאבני ריחיים על גב המגזר העסקי. נטל העיסוק מול רשויות המדינה הולך ונעשה מחניק, טרחני וכבד יותר ויותר. הוא מחייב בהוצאות הוגיות חדשות ובתשומות עבודה רבות יותר שעלולות להטות את הכף מלהיות ללחודל.

חוברת זו מפרטת בדיוק רב, מדגם מייצג של ההכבדות אשר הוטלו על גב המגזר העסקי בשנים האחרונות. כל הנאמר בדברי ההקדמה מתועד ועובדתי. אין כאן מליצות. מדובר במגמה הצוברת תאוצה, המצביעה על תהליכים שישחקו את המגזר העסקי בישראל וירתיעו מעסיקים מלפתח עסקים או ליזום עסקים חדשים. אל תאמרו "לא ידענו". האחריות נופלת ישירות על ההנהגה הכלכלית כיום.

מפעם לפעם כדאי לרדת מן האולימפוס של ראיית המקרו ולהבין מה חשוב ועקרוני למעסיקים ומה עלול לפגוע קשות במוטיבציה שלהם לפתח עסקים בישראל.

אנו מתחילים עשור חדש, וכדאי שכולנו נהרהר היטב במשמעותן ההרסנית של מגמות אלה.

עו"ד אוריאל לין, נשיא

נטל העיסוק על כלל המגזר העסקי

1. סקירה

בפרק זה בחרנו להביא בפניכם דוגמאות כיצד מטרה ראויה מתורגמת לחקיקה חד צדדית, המטילה עול כבד ומיותר על המגזר העסקי.

עושה רושם, שקודם סימנו את המטרה ורק אחר כך זרקו את החצים.

כולנו רוצים בתשלום מס אמת ובעד מלחמה ברמאויות, אולם נדמה שהאמצעי שנבחר, דרישת **המע"מ המקוון** לכלל העסקים, הוא לא מידתי ולא פרופורציונאלי והוא עולה משמעותית על הנדרש. היקף הפירוט הנדרש והעבודה שיש להשקיע על מנת לעמוד בדרישת ההוראות הם בלתי סבירים בעליל.

לדוגמא: המגזר העסקי נאלץ להתמודד עם **תקנות שוויון לאנשים עם מוגבלויות** בהיקף של למעלה מ-100 עמודים, הטומנים בחובם דרישות פרטניות להתאמות. עבודה זו היא פרי ישיבה על המדוכה של צוות משפטיים במשך 4 שנים!!! מבלי שניתנה למגזר העסקי כל הזדמנות להעיר את הערותיו ולתרום את חלקו לדיונים.

חוק רישוי עסקים במקורו היה מטרה ראויה, להביא לקיצוץ בביורוקרטיה. אך, בשלב מסוים התווספה לה הוראה זרה המבקשת להפוך את החוק למכשיר של שמירה על חוקי הדת. בסופו של דבר הוצאה הוראה זו מהצעת החוק, אבל היא מהווה דוגמא מצוינת לשיקולים זרים ולהכבדות המוטלות בקלות בלתי נסבלת על המגזר העסקי.

גם **תחום הצרכנות** רווי חקיקה ובשנים האחרונות פורה במיוחד. לשיא האבסורד הגיעו תקנות ביטול עסקה, המבקשות לאפשר החזר כספי לאחר רכישה רק משום שהצרכן נמלך לפתע בדעתו. ישראל מבקשת להיות המדינה הראשונה בעולם שכופה החזר כספי בחקיקה.

קיימות כאמור שלל דוגמאות נוספות, שממחישות ומעצימות את ההתנהלות הקלוקלת ואת החשיבה הפוגענית במגזר העסקי.

2. דרישת דיווח מקוון למע"מ

עד שנת 2009, בהתאם לחוק מע"מ, מגיש כל עוסק דיווח תקופתי, בו הוא מציין את היקף מחזור העסקאות על פיהן הוא גבה מע"מ ואת היקף העסקאות על פיהן הוא שילם מע"מ לעוסקים אחרים. חוק מע"מ הונהג בשנת 1975 וכך פעל עד היום.

רשויות מע"מ מבצעות מפעם לפעם ביקורות על מנת לבדוק שהדיווחים הם דיווחי אמת.

משרד האוצר, על מנת לאתר את החשבוניות הפיקטיביות ולתפוס את העבריינים, יזם מהלך חדש של דיווח, וזאת בתוקף מתקופת הדיווח ינואר 2010 כמתואר להלן:

א. המידע הנדרש בדו"ח

- פירוט נתוני הדו"ח התקופתי, ובנוסף יפורטו כל חשבוניות המס שהוציא העוסק בתקופת הדו"ח, כל רשימוני היבוא הנושאים את שמו של העוסק, שהותרו בתקופת הדו"ח וכן כל חשבוניות הקניה (תשומות), שנכללו בדו"ח התקופתי.
- תחול חובה לפרט בקובץ כל עסקה שסכומה (לפני מע"מ) גבוה מ-5,000 ₪. עסקאות שסכומן קטן מ-5,000 ₪ ידווחו ברשומה מרכזת אחת.

ב. החייבים בדיווח:

- החל מ-2010/1: עוסקים מורשים שמחזורם המדווח בשנת 2009 לפחות 4 מיליון ₪ והחייבים בניהול מערכת חשבונות בשיטה הכפולה.
- החל מ-2010/07: מלכ"רים ומוסדות כספים המעסיקים 600 עובדים או יותר, ידרשו לשדר דיווח מפורט לגבי תשומותיהם.
- החל מ-2011/01: עוסקים החייבים הנהלת חשבונות כפולה (חברות), עוסקים שמחזורם המדווח בשנת 2009 גבוה ממיליון ₪ ומלכ"רים המעסיקים 300 עובדים ומעלה.
- החל מ-2012/01: כל העוסקים המורשים והמלכ"רים.

ג. מועדי הדיווח:

הדו"ח יוגש תוך 15 יום לאחר המועד האחרון להגשת הדו"ח התקופתי למע"מ.

ד. סנקציות בגין אי הגשת הדו"ח המפורט:

אי הגשת הדו"ח במועד תגרור הטלת סנקציות כקבוע בחוק.

בנוסף לדרישת הדיווח, קיימת דרישה של אישור חתימה אלקטרונית. כיום, קיימת חברה אחת המספקת שירות זה וכך, ללא הכנה מוקדמת יצר משרד האוצר מכח החוק מונפול.

3. שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות

על פי חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח - 1998, שר המשפטים רשאי להתקין תקנות המחייבות נותני שירותים לבצע התאמות נגישות במתן השירות ובמבנים קיימים בהם ניתן השירות.

תקנות אלה מחייבות היערכות מקיפה. נציבות שוויון לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים הכינה אותן במשך ארבע שנים מבלי להתייעץ עם המגזר העסקי.

ועדה פנימית במשרד המשפטים, ללא התייעצות נאותה עם המגזר העסקי, הניחה בפני ועדת המשנה של ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת רשימת דרישות המשתרעת על פני לא פחות מ-100 עמודים של הוראות ברמת הפרטנות הגבוהה ביותר, שלעיתים אף גובלת בגיחוך.

להלן מספר דוגמאות:

■ בסעיף התאמות בשלטים מצוין כי "הייתה במקום ציבורי מפה לשימוש הציבור, יהיו בה אלה: המפה תמוקם כך שניתן יהיה לקרוא את המידע שעליה; היא תהיה מוארת בתאורה ממוקדת בעוצמה של 10 רגל נר (100 לוקס) לפחות ולא יותר מ-30 רגל נר (300 לוקס) ובאופן שימנע בזה; שוליה התחתונים יהיו, במידת האפשר, בגובה של לא יותר מ-75 סנטימטרים מעל פני הרצפה".

■ כל הטפסים, חוברות, מידע, עלונים ופרסומים צריכים להימסר לפי בקשת האדם בדפוס נגיש, הקלטה, קובץ דיגיטלי, כתב ברייל, הקראה, מערכת עזר לשמיעה, שפת הסימנים וכדומה.

■ בעמדה או בחלק ממנה שניתן בהם שירות ציבורי כאשר ציבור מקבלי השירות עומד, יתקיימו כל אלה: גובה הדלפק לא יעלה על 110 סנטימטרים, בצד שעומד בו מקבל השירות, אולם בעמדה שהותקנה במקום מתן השירות לאחר המועד הקובע, לא יעלה גובה הדלפק על 105 סנטימטרים.

על אף האמור: בשירות שנדרשת בו ממקבל השירות כתיבת מסמכים, והמסופק בשלוש עמדות או יותר, יהיה גובהה של עמדה אחת לפחות או חלק ממנה בין 73 ל-78 סנטימטרים; בשירות שמסופקים בו למקבלי השירות מוצרים שמשקלם מעל 100 גרם יהיה גובה העמדה או חלקה בין 85 ל-90 סנטימטרים.

סנקציות:

בית משפט רשאי לפסוק בשל מעשה או מחדל בניגוד להוראות התקנות פיצויים בסכום שלא יעלה על 50,000 ₪ בלא הוכחת נזק!

על פי תפיסה מעוותת זו, נדרשת גם התארגנות מהמגזר העסקי במועד שהוא מוקדם יותר מזה שנועד למגזר הציבורי, זאת בשעה שהמגזר הציבורי הוא מונופול בשירותים שהוא מספק, אשר לא ניתן למצוא להם תחליף.

4. הצעת חוק רישוי עסקים

הצעת חוק רישוי עסקים נועדה לערוך רביזיה בהליכי הרישוי הקיימים ובעיקר לפשט ולקצר את ההליכים הנדרשים לצורך קבלת רישיון עסק. ההצעה קובעת אמות מידה אחידות למתן רישיון עסק בכל הרשויות המקומיות.

הצעת החוק אושרה בקריאה ראשונה בכנסת וכיום נידונה בוועדת הפנים.

על אף הכוונה הברוכה של המחוקק לפשט הליכים ובכך להקל על המגזר העסקי, הועלתה הצעה להתנות את קבלת רישיון העסק בקיום הוראות חוק שעות עבודה ומנוחה. כלומר, כל מעסיק המפר את איסור העסקת עובדים ביום מנוחתם, לא יוכל לקבל רישיון לניהול עסק, וכן מי שמעסיק עובדים ביום מנוחתם במהלך ניהול העסק, צפוי לכך שרישיון העסק שלו יבוטל.

בדרך זו, מוסיפים סנקציה נוספת כללית על כל המגזר העסקי וזאת בנוסף לסנקציות הקבועות כבר היום בחקיקה.

אם ביצעו של חוק שעות עבודה ומנוחה יהיה תנאי לקבלת רישיון לעסק או להמשך קיומו של עסק, תתווסף סנקציה קיצונית נגד כל המגזר העסקי בישראל.

מעבר לפגיעה ישירה בזכות החוקתית לחופש העיסוק, מדובר בהכבדה בלתי מידתית על המגזר העסקי.

במקום לפשט את הליכי הרישוי הקיימים ולקצץ בבירוקרטיה הבלתי נסבלת הקיימת כיום, מנסים דרך חוק רישוי עסקים לאכוף חוק אחר, שאין בינו ובין רישוי עסקים כל קשר.

בסופו של דבר, בכנסת התעשתו והקישור הזר לחוקי הדת לא קיבל מקום בחקיקה הסופית, והחוק נכנס לתוקף.

נטל העיסוק בתחום הגנת הסביבה

1. סקירה

פרט לאותן הכבדות שתיארנו בפרק הקודם, שיש להן השלכות רחב לגבי כלל המגזר העסקי, קיימות שורה של דוגמאות להכבדות ענפיות.

בעיה הקיימת לכאורה בענף מסוים, מנסים לפתור באמצעות רגולציה, אלא שהרגולציה נעדרת גמישות. בשם האחידות נעלמת הגמישות המחשבתית וניתנת יד לפגיעה קשה בזכויות יסוד.

כך למשל, על מנת להילחם בתופעה של גניבות רכב, מטרה ראויה לכל הדעות, לא מאפשרים לבעל עסק, שבבעלותו שני רכבים לפחות להתקין חלקים מרכב אחד ברכב השני. זוהי פגיעה קשה בזכות הקניין המלווה בקיפאון מחשבתי, שאיננו נותן מענה למצבים שעליהם אולי לא חשבו בזמן התקנת התקנות.

דוגמה נוגדת הגיון נוספת קשורה לענף הצמיגים. מבקשים להילחם בתופעת הצמיגים השחוקים, שהיא מטרה לגיטימית. אולם הדרך שנבחרה עקומה לחלוטין. מבקשים מיבואני הצמיגים, לעמוד ביעד מסוים של מחזור צמיגים, עם סנקציות קשות וכבדות, אחריות ופיליות אם לא יצליחו לעמוד ביעד הזה וזאת מבלי שניתנו הכלים לעמוד באותם היעדים, ומבלי שהצמיגים השחוקים נמצאים בחזקתם.

אותה חשיבה בעייתית מוצאת ביטויה גם בחוק האריזות, המבקש מיצרנים ויבואנים למחזר את אריזות מוצריהם מבלי שיש להם שליטה על אותה אריזה.

2. חוק האריזות

ביום 19/1/2011, אושר החוק במליאת הכנסת, בקריאה שנייה ושלישית.

העיקרון המרכזי העומד בבסיס הצעת החוק הוא כי על היבואנים, היצרנים ובעלי ה"מותג הפרטי" מוטלת אחריות לעמוד ביעדי מחזור של אריזות מוצריהם. האחריות והחבות הנובעת ממנה, יכנסו לתוקפן ביום 1/7/2011.

בפועל, ידרשו כל אזרחי ישראל להפריד בבתי המגורים ובבתי העסק את הפסולת לשני זרמים: "פסולת רטובה" (פסולת אורגנית) ו"פסולת יבשה" (פסולת אריזות, מכול סוג שהוא - פלסטיק, זכוכית, נייר, קרטון, עץ, מתכת).

הרשות המקומית, מחויבת עפ"י הוראות החוק לקבוע הסדרים להפרדה ואיסוף פסולת האריזות והאזרח ובתי העסק יהיו מחויבים לפעול עפ"י הסדר זה.

היבואנים, היצרנים ובעלי ה"מותג הפרטי" יהיו אחראים לדאוג לאיסוף, מיון והפרדה של פסולת האריזות ויהיו מחויבים לדאוג שפסולת זו תמוחזר ולעמוד ביעדי המיחזור כפי שהם מוגדרים בסעיף 6 לחוק.

האחריות לביצוע הפעולות והעמידה ביעדי מיחזור הינה אחריות פרטנית ואישית של כל יבואן, יצרן או בעל "מותג פרטי" (להלן: "האחראים"), לרבות אחריות אישית של נושאי משרה בכירים.

לצד החובות של האחראים נכללו סנקציות מינהליות ופליליות, בגין אי קיום החובות המוטלות על האחראים עפ"י הוראות החוק ו/או אי העמידה ביעדי המיחזור.

■ האחראים מחויבים לקיים את כלל החובות הנוגעות להסדרים בכל הקשור באריזות, איסופן ומיחזורן ולשאת בעלות הכלכלית הנובעת מכך;

■ כדי לאפשר לאחראים לקיים את חובתם ולפעול בדרך יעילה מבחינה כלכלית ותפעולית (בדומה למודל "הבלגי", עליו הייתה מבוססת הצעת החוק) מאפשר המחוקק לאחראים להתאגד בתאגיד, שיקבל הכרה ע"י המשרד להגנת הסביבה (להלן: "גוף מוכר");

■ אין בחוק הגבלה לעניין מס' התאגידים שיוקמו. עם זאת במסגרת הוראת מעבר במהלך ה- 3 השנים הראשונות, מיום תחילתו של החוק הגוף המוכר יכול להיות תאגיד שיהנו מלכ"ר בלבד. לאחר תום תקופה זו יכול הגוף המוכר לפעול כתאגיד למטרות רווח בהגבלות המפורטות בסעיף 12 לחוק;

■ ברור הוא כי יבואן/יצרן לא יוכל לפעול באופן פרטני ואישי ולעמוד ביעדי המיחזור ולפעול למיצוי אחריותו עפ"י הוראות החוק והוא יהיה חייב להתקשר עם תאגיד מוכר, לצורך קבלת שירותים, והחוק אכן מחייב אותו לעשות כן, אך כולל סעיפי פטור מסוימים בכל הקשור לכמויות קטנות או אם יצליח להוכיח לממונים במשרד להגנת הסביבה כי הוא מסוגל לעמוד בחובותיו שלא באמצעות התקשרות עם הגוף המוכר.

עפ"י סעיף 9 לחוק:

(א) לשם קיום חובות יצרנים או יבואנים לפי פרק זה, למעט חובת סימון אריזות לפי סעיף 5, על יצרן ועל יבואן להתקשר בחוזה התקשרות עם גוף מוכר; התקשר יצרן או יבואן עם גוף מוכר, יהיה הגוף המוכר אחראי לקיום חובות היצרן או היבואן כאמור, כל עוד ההתקשרות עומדת בתוקפה.

(ב) יצרן ויבואן יהיו אחראים למימון כל העלויות של הגוף המוכר שעמו התקשרו בהתאם להוראות סעיף קטן (א). בתנאים שוויוניים, ובהתחשב, בין היתר, בחלקם מתוך משקל וסוג החומר ובאפשרות מיחזור האריזות שיוצרו או שיובאו בידי כלל היצרנים והיבואנים אשר התקשרו עם אותו גוף מוכר.

עפ"י סעיף 12 לחוק:

א (2) מטרתה היחידה היא קיום חובות יצרנים או יבואנים לפי חוק זה וביצוע הפעולות הנדרשות לשם כך;

(3) אם הוקמה למטרות רווח תקנונה מגביל את האפשרות לחלק רווחים אם לא עמדה ביעדי המיחזור של היצרנים או היבואנים שהיא אחראית לביצוע חובותיהם או אם לא התקיימו הוראות סעיף 21(1)(1); על אף הוראות פסקה זו, בתקופה של שלוש שנים מיום תחילתו של חוק זה, רשאי המנהל להכיר רק בחברה לתועלת הציבור כהגדרתה בחוק החברות; השר רשאי, בצו, לקצר את התקופה האמורה או להאריכה בתקופות של שנה בכל פעם, ובלבד שסך תקופות הארכה לא יעלה על שנתיים רצופות.

עקרונות ונקודות מרכזיות נוספות בחוק:

- שימו לב להגדרתה של "אריזה" בסעיף 2 לחוק - הלכה למעשה מדובר על כל סוג של אריזה, לרבות אריזות נשיאה, "אריזת מכירה", "אריזה קבוצתית" או "אריזת הובלה".
  - לשר להגנת הסביבה ניתנו סמכויות עתידיות לקבוע בתקנות הוראות להפחתה במקור של פסולת אריזות וסימון אריזות.
  - על האחראים מוטלות חובות רישום ודיווח פרטניות בכל הקשור לאריזות.
  - החל מיום 1/1/2020 יחול איסור מוחלט להטמנת פסולת אריזות באתרי סילוק פסולת.
  - במשרד להגנת הסביבה יוקם מערך פיקוח ייעודי, שיכלול בעלי תפקידים מינהליים ומעין שיפוטיים, לרבות בעלי תפקידי שיטור, שבסמכותם ניהול מערך הדיווחים כפי שיועברו מהאחראים למשרד להגנת הסביבה, סמכותיות אכיפה מינהלית וסמכויות תביעה פלילית.
- לצד אי קיום החובות המוטלות על האחראים קיימות סנקציות מינהליות ופליליות, לרבות סנקציות בגין אי עמידה ביעדי המחזור.

3. מחזור צמיגים

המשרד להגנת הסביבה בחר להיאבק בתופעת הצמיגים השחוקים מזהמי הסביבה בדרך הקלה: החלטה לפיה יבואני הצמיגים ויבואני הרכב מזהמים את הסביבה על שום שהם מייבאים צמיגים לישראל.

אבל הם לא המזהמים. היצרנים והיבואנים מספקים לשוק מוצר שהוא בטיחותי מאין כמוהו לשימוש אחרים. צמיגים הם מוצר מציל חיים!

אם מישהו מזהם את הסביבה, אלו הם המשתמשים. למרות זאת, מטילים דווקא על היבואנים את החובה לסלק את הצמיגים למרות שאלו לא באחזקתם (נמצאים בעיקר בצמיגיות). אולם, על אלו שכן מחזיקים את הצמיגים בפועל, אין חובה למסור את הצמיגים ליבואנים וליצרנים ובכך נפגעת קשות יכולתם לעמוד ביעדי המחזור.

מגדירים את מי שאינו מזהם את הסביבה כמי שכן מזהם את הסביבה. לא מטילים כל חובה על מי שבפועל מחזיק את הצמיגים השחוקים. מטילים חובה זו דווקא על מי שאינו מחזיק בהם והופכים אותו תלוי בשרירות ליבם של אלו שמחזיקים בפועל באותם הצמיגים.

כמו כן, המדינה מעוניינת לאפשר למחזר את הצמיגים, כאשר בארץ עדיין לא קיים מפעל למחזור צמיגים. ניסיון היבואנים להתארגן ולהקים מפעל משותף סורב על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים.

כאמור, הקשיים ביישום החוק עצומים ולמרות זאת מטילים על מי שלא יעמוד בדרישותיו, עיצומים כספיים לצד ענישה פלילית.

4. הגבלת השימוש בחלקי רכב משומשים

תקנות הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות) (ניהול יומן ורישום בו, דיווח על גניבת חלק והגבלת השימוש בחלקי רכב), תשס"ז-2007.

תקנות אלה מונעות מבעלים של רכב שרכבו נפגע מלהשתמש בחלפים של הרכב הפגוע. אוסרים עליו להשתמש בחלקים אלו ברכב אחר שגם הוא נמצא בבעלותו.

אמנם, תקנות אלה נועדו להילחם בתופעת גניבות כלי הרכב, שהיא כמובן מטרה ראויה, אך ללא הגמישות הראויה שפוגעת בחלק מהגזר העסקי. תקנות אלו פגעו פגיעה קשה בכל החברות שלהן ציי רכב גדולים ובפרט בחברות הליסינג והשכרת הרכב.

במה דברים אמורים? סעיף 10 לתקנות אלה קובע שאסור להתקין חלק משומש ברכב שטרם מלאו לו שנתיים ממועד עלייתו לכביש.

ממוצע ציי הרכב שבבעלות חברות הליסינג והשכרת הרכב הינו כשנה וחצי, כך שעל פי התקנות הן מנועות מלהרכיב חלקים משומשים, אשר פורקו מכלי רכב שבבעלותן, בכלי רכב אחרים שגם כן בבעלותן. כתוצאה מכך נגרם לחברות אלו הפסד כספי ניכר ופגיעה אנושה בזכות הקניין, שספק אם עומדת במבחן חוקי.

התוצאה היא שחברות, שלהן מאגר של חלקים שבבעלותן, אינן יכולות לעשות שימוש בחלקים אלו ונאלצות להרכיב חלקים חדשים, שעלותם יקרה בהרבה.

5. איסוף מיכלי משקה

חוק הפיקדון על מיכלי משקה, תשנ"ט - 1999, והצעת חוק הפיקדון על מיכלי משקה (תיקון מס' 3), התש"ע - 2009.

סעיף 6 לחוק מחייב בית עסק, ששטחו עולה על 28 מ"ר, לקבל מיכל משקה ריק מסומן שמוסר לו הצרכן ולשלם את דמי הפיקדון בעדו.

חשוב להדגיש, כי החובה לקבל את המשקה הריק ולשלם את דמי הפיקדון מוטלת גם על מי שלא מכר את המשקה.

רשתות השיווק מחויבות לקבל את כל מיכלי המשקה עליהם חל חוק הפיקדון מבלי כל קשר אם מיכלי המשקה שווקו על ידו או לא. המציאות מלמדת כי מרבית מיכלי המשקה המוחזרים לרשתות השיווק נרכשו בבתי עסק אחרים כגון "פיצוציות". חובה זו אשר מוטלת על הרשתות, מחייבת אותן בבניית מערך שלם שיקבל ויאחסן מיכלי משקה מוחזרים אלו.

רשתות השיווק מחויבות לעמוד בסטנדרטים גבוהים של משרד הבריאות מאחר והן מוכרות גם מזון, ואין זה הגיוני להציב לפתחן מפגע תברואתי של כמות עצומה של מיכלי משקה.

בנוסף לכך מבקש סעיף 8(ג) להצעת החוק כי החל משנת 2014, להטיל את הוראות חוק הפיקדון גם על המיכלים הגדולים וזאת אם היצרנים ויבואני המשקאות לא יעמדו ביעד של 47% איסוף של מיכלי המשקה הגדולים ששווקו באותה שנה.

הרחבת החובה למיכלים הגדולים תביא לנטל בלתי סביר על רשתות השיווק, שייאלצו לאחסנם עד שתאגיד המחזור יאספם. פעילות זו תחייב הגדלה של מצבת כח האדם וכן הגדלה ניכרת של שטח האחסון, על כל העלויות הכרוכות בכך.

תחום הצרכנות

1. סקירה

ביום 14.12.2010 הפכה ישראל למדינה היחידה בעולם, שכופה בחקיקה החזר כספי במסגרת תקנות הגנת הצרכן (ביטול עסקה), התש"ע 2010.

לדעתנו, האפשרות לבטל עסקה רק מפני שהקונה התחרט וזאת לאחר שהייתה לו אפשרות מלאה לבחון את המוצר ואת טיבו, איננה עומדת בקנה אחד עם עיקרון המידתיות.

הטלת חובה על המוכר לבטל עסקה בה הייתה גמירות דעת מלאה, הצעה וקיבול יש בה פגיעה קשה בעיקרון של חופש החוזים ובחופש ההתקשרות. מדובר בחדירה גסה ופגיעה בשיקול הדעת של כל עוסק באשר למדיניות המכירה אותה הוא מעוניין לאמץ, זכותו הניהולית של כל עוסק לנהל את עסקו כראות עיניו ואף את עיקרון הוודאות של כל עסקה. המצב המשפטי נכון להיום הוא שעסקה היא לעולם בלתי סופית (במגבלות הזמן הקבועות בתקנות) ואף עוסק לא מסוגל לדעת בוודאות אם מוצר תקין שמכר לקונה שהיה מעוניין בו, לא יחזור אליו.

אין כאן התחשבות אמיתית באינטרסים של העוסקים, אלא זליגה לטובת רעיון מעוות של חינוך רשלני של הצרכן. ביטול חד צדדי של עסקה רק על עצם העובדה שהצרכן שינה את דעתו היא חינוך הצרכן לחוסר אחריות ולחוסר תשומת לב לתנאי העסקה.

עצם הרעיון שמותר לשנות את דעתך סתם כך מהווה פגיעה בקניינו ובחופש העיסוק של העוסק באופן שאינו עולה בקנה אחד עם חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק.

חשוב להדגיש כי בישראל וגם במקומות שונים בעולם ניתן למצוא חוזרים כספיים לצרכן ששינה את דעתו, אלא שההבדל הגדול ביותר הוא שבמקומות אלו מדובר במדיניות וולונטארית, כזו שנועדה לבדל את העוסק משאר העוסקים. כל עוד משאירים לבעל העסק את האפשרות לבחור להחזיר לצרכן שרק שינה את דעתו את כספו, אין לנו כל טענה. הבעיה היא כאשר שוללים את חופש הבחירה והופכים את החזרת הכסף לחובה. אנו סבורים שהחזרת התשלום חייבת להיות תולדה ברורה של תחרות חופשית על ליבו של הצרכן.

אסור גם להתעלם מהתוצאה הקשה של שיבוש חיי המסחר והחיכוכים הבלתי פוסקים בין צרכנים לבין עוסקים או נותני שירותים בנוגע לשאלה הקריטית האם נעשה שימוש במוצר או בשירות.

כמו כן, חייבים לציין שהכלים המשפטיים שהיו עוד לפני כניסת התקנות לתוקף, ואשר ממשיכים לעמוד בתוקפם גם היום, מהווים רשת ביטחון מצוינת בפני הצרכן והוא לא זקוק להגנה נוספת.

החקיקה בישראל מעניקה לצרכן הגנה במידה והוטעה או במידה והמוצר פגום. אלא שחוק הגנת הצרכן הרחיק מעבר לכך והעניק, כאמור, זכות ביטול, רק מכיוון שהצרכן נמלך בדעתו.

החקיקה הקיימת בישראל מגנה בצורה הולמת על הצרכן בכל הקשור לביטול עסקה גם כשמדובר במוצרים וגם כשמדובר בשירותים. הסדרים אלו, כפי שיפורטו בקצרה בהמשך שורות אלו מבטאים את האיזון ההולם בין האינטרסים של העוסקים לבין אלו של הצרכנים.

2. תקנות ביטול עסקה

1. חובת גילוי מדיניות החזרת טובין (סעיף 14 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א - 1981)

עוסק המציע, מציג או מוכר טובין לצרכן, חייב להציג במקום נראה לעין מודעה המפרטת את מדיניות העסק לגבי החזרת טובין שלא עקב פגם. ביקש צרכן להחזיר מוצר לעוסק שלא עקב פגם, בהתאם למדיניות שמפורטת במודעה, והעוסק לא פעל בהתאם לאותה מדיניות, רשאי הצרכן להחזיר לעוסק בתוך שבעה ימים מיום שסורב והעוסק יהיה חייב להשיב לו את מלוא התמורה שקיבל באופן שבו שילם הצרכן, ובלבד שלא חלה הרעה במצב הטובין.

אם העוסק לא הציג מודעה כלל, חזקה היא כי מדיניותו לגבי החזרת טובין שלא עקב פגם היא מתן אפשרות לצרכן להחזיר לו את הטובין והעוסק יהיה חייב להשיב לו את מלוא התמורה.

2. עסקה ברוכלות (סעיף 14 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א - 1981)

בעסקה ברוכלות (המוגדרת כעסקה מאת עוסק או מי מטעמו, שבא שלא לפי הזמנה למקום בו נמצא הצרכן וזה לא מקום העסק של העוסק, או פנייה יזומה של עוסק לצרכן), רשאי הצרכן לבטל את ההסכם:

- במכר - מיום עשיית ההסכם עד 14 ימים מיום מסירת הנמכר.

- בשירות - תוך 14 ימים מיום עשיית ההסכם או קבלת הפרטים אודות העסקה, בין אם הוחל במתן שירות ובין אם לאו, ובעסקה שאינה עסקה מתמשכת, אם טרם הוחל במתן השירות.

ביטול ההסכם כאמור, מחייב את הרוכל להחזיר לצרכן את תמורתו לפי ההסכם והצרכן יחזיר לרוכל את הטובין.

3. עסקה בעניין רכישה של יחידת נופש (סעיף 14א לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א - 1981)

בעסקה בעניין רכישת יחידת נופש, רשאי הצרכן לבטל את החוזה בתוך 14 ימים מיום חתימת החוזה או מהיום שבו אישר הצרכן את קבלת טופס הגילוי, שהוא למעשה מסמך הכולל את פרטי העסקה, לפי המאוחר מביניהם.

4. עסקת מכר מרחוק (סעיף 14ג לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א - 1981)

בעסקת מכר מרחוק (עסקה המתבצעת ללא נוכחות משותפת של הצדדים) רשאי הצרכן לבטל בכתב את העסקה:

- בנכס - מיום עשיית העסקה ועד 14 ימים מיום קבלת הנכס או מיום קבלת המסמך המכיל את פרטי העסקה, לפי המאוחר מביניהם.
- בשירות - תוך 14 ימים מיום עשיית העסקה או קבלת המסמך המכיל את פרטי העסקה כמפורט להלן: בעסקה מתמשכת - בין אם הוחל במתן השירותים ובין אם לאו, ובעסקה שאינה מתמשכת - בתנאי שהביטול יעשה לפחות יומיים שאינם ימי מנוחה קודם למועד שבו אמור השירות להינתן.

5. חובת גילוי דרכי ביטול בעסקה מתמשכת (סעיף 13ג לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א - 1981)

עסקה מתמשכת - עסקה לרכישת טובין או שירותים באופן מתמשך, לרבות שינוי בעסקה או תוספת לה שאינם מהווים עסקה חדשה. למשל, מנוי לאינטרנט, כבלים, סלולר.

עוסק העומד להתקשר עם צרכן בעסקה מתמשכת, חייב לגלות לו, בעל פה, טרם ההתקשרות בעסקה, את זכות הצרכן לבטל את העסקה ודרכי ביטולה. העוסק ימסור לא יאחר ממועד הספקת הטובין או השירותים מסמך בכתב הכולל את תנאי הביטול.

נערכה עסקה המתמשכת בחוזה בכתב, יכלול העוסק את תנאי הביטול גם בחוזה שנחתם עם הצרכן. במועד הביטול (ככלל, 3 ימי עסקים לאחר מסירת ההודעה) יפסיק העוסק את הספקת הטובין או השירותים ולא יחייב את הצרכן בתשלומים בעד טובין או שירותים שניתנו לאחר מועד הביטול.

6. מקרים בהם ניתן לבטל עסקה ולתבוע (בבית משפט) השבה

א. אי גילוי בעניין חלקי חילוף, ומקום שירות (תקנות הגנת הצרכן (עילות לביטול עסקה) (חלקי חילוף), תשמ"ז - 1986)

התקנות קובעות, כי במכירה של מוצר שמופיע בתוספת של התקנות ומחירו 300 ₪ ומעלה יש לגלות פרטים באשר למלאי של חלקי חילוף, מקומות בהם חלקי החילוף נמכרים והיכן ניתן לקבל שירות לאותו מוצר. מדובר ברשימת מוצרים ספציפית הכוללת: מוצרי חשמל, אופניים, עגלות ילדים, שעונים דיגיטליים, מכשירי טלפון ועוד. אי גילוי הפרטים כאמור ישמש עילה לביטול העסקה.

ב. על פי חוק המכר

במקרים בהם המוכר לא קיים את חובתו כלפי הקונה, הקונה רשאי לתבוע את ביצוע החוזה או לחזור בו ממנו. על הקונה להוכיח כי המוכר הפר את אחד החיובים שלהלן ולא תיקן את ההפרה תוך זמן סביר. מה נחשבת "הפרה" של המוכר?

- אם מסר רק חלק מהממכר או כמות גדולה או קטנה מן המוסכם.
- אם מסר נכס שונה או נכס מסוג או תיאור שונה מהמוסכם.
- אם מסר נכס שאין בו האיכות או התכונות הדרושות לשימושו הרגיל או המסחרי או למטרה מיוחדת המשתמעת מן ההסכם.
- אם מסר נכס שמבחינת סוגו, תיאורו, איכותו או תכונותיו אינו מתאים לדגם או לדוגמא שהוצגו לקונה.
- אם מסר נכס שאינו מתאים מסיבות אחרות למה שהוסכם בין הצדדים.

ג. על פי חוק החוזים

חוק החוזים מאפשר ביטול והשבה במקרים מסוימים כגון:
מי שהתקשר עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה והצד השני ידע או היה עליו לדעת על כך, רשאי לבטל את החוזה. גם בית משפט, לפי בקשת הצד שטעה, רשאי לבטל את החוזה אם ראה שמן הצדק לעשות זאת.
טעות אינה עילה לביטול אם ניתן לתקן את הטעות ומציע העסקה מוכן לתקן את הטעות. עסקה לא כדאית לא תחשב כטעות.

מי שהתקשר בחוזה עקב **הטעיה** שהטעה הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה.
הטעיה: לרבות אי גילויין של עובדות אשר על פי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה על הצד השני לגלותן.
מי שהתקשר בחוזה עקב **כפיה** שכפה עליו הצד השני או אחר מטעמו, בכוח או באיום, רשאי לבטל את החוזה.

מי שהתקשר בחוזה עקב **ניצול** שניצל הצד השני או אחר מטעמו את מצוקת המתקשר, חולשתו השכלית או הגופנית או חוסר ניסיונו, ותנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה מהמקובל, רשאי לבטל את החוזה.

7. הדין העברי

הלכה מפורשת בדין העברי היא שהמתקשר בעסקה אינו יכול לחזור בו אף שהוא פעל מתוך חוסר ניסיון: "קטן שהגדיל, אף על פי שאינו יודע בטיב מו"מ מקחו מקח וממכרו ממכר ומתנתו מתנה במיטלטלין... (שולחן ערוך, חושן משפט, סימן רלה, סעיף ח')

"וכן אם קנה הוא בקניין קנה שהמקנה מקנה לו כל קניינו ואינו חוזר בו..." (רמב"ם הלכות מכירה פרק כט, הלכה ח)

רק במקרים של הונאה ניתן לבטל עסקאות במטלטלין:
"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו" (ויקרא, כה, יד)

מן המקובץ ניתן לראות כי הדין הישראלי מספק הגנה מספקת לצרכנים וכי ביטול עסקה ללא כל עילה אינו עולה בקנה אחד עם הוראות חוק המכר, דיני החוזים והדין העברי.

תחום הפיננסים ושוק ההון

1. סקירה

תחום הפיננסים ושוק ההון רווי רגולציה ועומד תחת מתקפה כמעט יומיומית של חוקים, תקנות, חוזרים, הנחיות, צווים והוראות, שמשנים מהיסוד את אופן פעילותו.

נשמעת לא אחת הטענה, כי שוק ההון איננו מוסדר כיאות וכי לא קיימת מספיק רגולציה.

ספק אם הדרך בה בחרו הרגולאטורים להתמודד עם ערימות על גבי ערימות של דפים עם הוראות מפורטות בתדירות ובאינטנסיביות מדהימה - היא הדרך הנכונה.

יש גם גבול לכמות המידע, ההוראות וההנחיות שהעוסקים בשוק ההון יכולים לעכל. לא ניתן לעבוד כראוי, כאשר חדשות לבקרים מוטלות על העסקים כמויות אדירות של רגולציה שרובן המכריע בעל תוקף מידי. התזזיתיות הזו אינה חיובית לשוק ההון והיא תפעל בסופו של דבר כבומרנג.

בדרך זו, מפריים את האיזון בצורה דרמטית ללא כל התחשבות ביכולת העסקים לעמוד באותם כללי משחק חדשים. על ציבור החוסכים והמשקיעים ניתן היה להגן גם אחרת באופן פוגעני פחות.

על הרגולטור להבין שאפילו אם החוזר ו/או ההנחיה כתובים, יש צורך בזמן מעבר בכדי להפנים אותם ולבחון כיצד הם משתלבים במערכת. בדרך בה מתנהל תחום הפיננסים ושוק ההון כיום, נגיע עד מהרה למצב בו הכול כתוב, אבל כמעט בלתי אפשרי ליישום.

2. קופות גמל - דרישה לטיוב נתוני תנועות עמיתים 14 שנים אחורה

משרד האוצר הנחה את קופות הגמל להזין בקבצים דיגיטאליים את כל תנועות העמיתים 14 שנה אחורה (החל משנת 1997), בהעברת כספים מקופה לקופה.

אולם, מרבית קופות הגמל נוהלו בעבר על-ידי התאגידים הבנקאיים, והבנקים שמרו את כל המידע על גבי מיקרופישים ולא במדיה דיגיטאלית.

קופות הגמל התריעו בפני משרד האוצר, שבלתי אפשרי להזין תנועות עמיתים כל-כך הרבה שנים לאחור, הגם שאין לכך תועלת לעמית, אולם, משרד האוצר דרש מקופות הגמל להעסיק מאות קלדניות שיקלידו את כל תנועות העמיתים מהמיקרופישים, הנמצאים במרתפי הבנקים, לקבצים דיגיטליים.

המדובר בדרישה שעלות ביצועה גבוהה מאוד (גיוס קלדניות רבות), שעשויה לגרום בעיות רבות בגלל טעויות הקלדה ו/או בעיות בקריאת צילומי המיקרופישים. מאידך, קופות הגמל נותרו חשופות לתביעות ייצוגיות נגדן על שאינן מטייבות את נתוני העמיתים.

3. קופות גמל - דרישה לאיתור עמיתים

משרד האוצר מבקש מקופות הגמל לאתר עמיתים מנותקי קשר עם קופת הגמל. היה ופעולת האיתור לא תצלח, יופחתו לעמיתים אלו דמי הניהול ו/או כספם יועבר לניהול האפוטרופוס הכללי.

אלא שבשונה מהקשר עם הבנקים, מרבית לקוחות קופות הגמל הם פאסיביים ואינם מתייחסים לדיווחים הנשלחים אליהם מהקופה. אותם לקוחות גם אינם נוהגים להתקשר לחברה המנהלת את קופת הגמל שלהם על בסיס שוטף. בנוסף, עמיתים רבים מחליפים כתובת ולא טורחים לעדכן את הקופה, וכן עמיתים עוזבים לחו"ל ואינם שומרים על קשר עם הקופה.

קופות הגמל התריעו, כי על מנת לעמוד בדרישות האוצר, יהיה עליהן לשכור שירותים של עשרות משרדי חקירות על מנת לעמוד בדרישת איתור הכתובות. בנוסף, דרישה זו יש בה כדי לתמרץ את העמיתים להיות מנותקי קשר משום שאז דמי הניהול שלהם יורדים בשיעור חד.

4. קופות גמל - מיזוגן ופיצולן למסלולי השקעה

בשנת 2010, משרד האוצר קידם חקיקה כך שהחל מינואר 2011 יתמזגו כל קופות הגמל של חברה מנהלת לקופה אחת, וכי קופה זאת תפוצל למסלולי השקעה.

הובהר למשרד האוצר ולחברי הכנסת, כי לא ניתן תוך שנה למזג קופות בשווי של עשרות מיליארדי שקלים ושקיים חשש שכסף יאבד. בנוסף, מהלך של פיצול הקופה תוך שנה למסלולי השקעה יפגע בשוק ההון בכללותו, מאחר ולא יהיה מי שירכוש את עשרות מיליארדי הנכסים שייפלטו לשוק עקב ההתאמה מחדש.

הבנקים המתפעלים של הקופות ציינו, שלא ניתן לאחד חשבונות בשווי מיליארדי שקלים תוך שנה אחת, וחבל שמשרד האוצר היה פזיז ולא בדק עימם את היתכנות המהלך.

הגם שמשרד האוצר הבין את הטעות, ואף הסכים עקרונית לפריסת המהלך ל- 3 עד 5 שנים, הרי שמועד המיזוג הוארך בחצי שנה, כך שקופות הגמל עדיין נדרשות להיערך למיזוג הקופות עד לאמצע שנת 2011, דבר שאינו אפשרי כלל.

5. קופות גמל - חשבון נאמנות

משרד האוצר מעוניין, שהחברות המנהלות תפתחנה לכל סוכן/יועץ פנסיוני, חשבון בנק נאמנות, אליו יועברו כספי העמיתים, וכי הקופות יזכו בתשואה מיום שהסוכן קיבל את התמורה ולא מהיום שזה הגיע לחשבון הקופה. המדובר במהלך של נוחות תפעולית לסוכן הפנסיוני.

הבעיה עם מנגנון זה היא שהעברת הכספים מחשבון הנאמנות לחשבון הקופה איננה מיידית ואורכת מספר ימים, שבמהלכם יכולה הקופה לעשות רווחים. האבסורד הוא שיהיה על הקופה לזכות את התשואה לכספי העמיתים למרות שהכסף כלל לא אצלה.

משרד האוצר לא גילה הבנה לבעיה. מבחינתו, העבודה מול הסוכנים או היועצים היא פרי בחירה של קופת הגמל, שיכולה גם לעבוד ישירות מול העמיתים.

טענת משרד האוצר לוקה בחוסר סבירות, מאחר וכיום מרבית השיווק וההפצה של הקופות נעשית באמצעות סוכנים, מנהלי הסדרים פנסיוניים או יועצים פנסיוניים בבנקים, ולא ניתן לפגוע בצינור שיווק זה. מאידך, בלתי סביר שהקופות יהיו חשופות לתשלום הפרשי תשואה בימים שהכסף כלל לא מונח בחשבונותיהן.

6. קופות גמל - פיצוי עמיתים בגין איחור במשיכה או בניוד

משרד האוצר מעוניין שקופות הגמל יפצו עמיתים על איחור בביצוע הוראת משיכה או העברת כספים, לא רק בהפרשי ריבית אלא גם בהפרשי תשואה.

כוונת משרד האוצר, לפצות את העמית בתשואה בכל מקרה, בין אם התשואה עלתה ובין אם התשואה ירדה. בנוסף, משרד האוצר רוצה להחיל זאת רטרואקטיבית 4 שנים אחורה, כאשר בחלק מזמן זה ניהלו אחרים את הקופות.

מתן פיצוי תשואה לעמית, מלבד תוספת הריבית, הינה נזק כלכלי אדיר לקופה, שכן מרבית העמיתים פוצו בעבר על-ידי הקופה במקרה של איחור, לפי פרשנות החוק דאז.

בנוסף, הוראה זו יוצרת לעמית אינטרס למלא פקודת משיכה או העברה בצורה לא תקינה, על מנת להקשות על הקופה בטיפול בבקשתו על פי הזמנים המוקצבים בחוק ולזכות בפיצוי עקב כך.

כמו כן, קופות הגמל נדרשות לפצות את העמיתים על מחדלי העבר בהם הקופות נוהלו בידי הבנקים.

חברות המנהלות קופות גמל נדרשות בשל דרישות אלו להקים מערך מאסיבי של מאות עובדים שיעברו על כל תנועות העמיתים בקופה, יזהו ויחשבו את התשואות והפיצוי להם זכאים עמיתים, שהיה עיכוב בטיפול בעניינם, שכן כל החישוב מבוצע באופן ידני ולא ניתן לבצעו באופן ממוחשב.

7. מנהלי תיקי השקעות - נוהלי עבודה

הרשות לניירות ערך הורתה לחברות לניהול תיקי השקעות, שיווק וייעוץ השקעות, לכתוב נוהלי עבודה ללא כל התחשבות בגודל החברה. על פי הנחיות הרשות גם מנהל תיקים יחיד אמור לכתוב נוהלי עבודה עבור עצמו.

מבלי להפחית מחשיבות נוהלי העבודה בחברה, צריך לזכור שמרבית החברות לניהול תיקי השקעות הינן חברות קטנות המעסיקות לא יותר מ-5 עובדים, וחלקן אף של אדם בודד אחד.

אין הצדקה שחברה עם מספר עובדים ספור תכתוב נוהלי עבודה, שעה שמנכ"ל החברה יכול להנחות את כלל עובדיו ישירות.

המדובר בהכבדה לחברות לניהול תיקי השקעות, שכן משמעות כתיבת נוהלי העבודה הינה התקשרות עם משרד בעל מומחיות לכתיבת נוהלי עבודה ועדכונם באופן תמידי. כמו כן, על החברה לעבוד לפי נהלים אלו, כאשר כל סטייה מהם עשויה לגרור קנסות.

8. מנהלי תיקי השקעות - אגרה שנתית

הרשות לניירות ערך מבקשת לקבוע אגרה שנתית כאחוז מסוים מהיקף הנכסים המנוהלים. בצורה זו הופכת הרשות לניירות ערך לשותפה בהכנסות מנהלי התיקים מבלי שהיא שותפה להוצאות.

לרוב בחקיקה הישראלית, אגרה היא סכום קבוע, או מספר סכומים קבועים לפי מדרגות.

מנהלי תיקי ההשקעות מקבלים דמי ניהול בשיעור אחוז מסוים מהיקף הנכסים בתיק, והדרישה להעביר חלק מאחוז היקף הנכסים כאגרה לרשות לניירות ערך, הופכת את הרשות לשותפה בהכנסות מנהל התיקים, למרות שהיא אינה שותפה להוצאות.

לא הגיוני שגופים מפוקחים יממנו את הרגולטור שמפקח עליהם. אותם גופים משלמים מיסים כמו כל חברה ולכן מימון הרשות צריך לבוא מתקציב המדינה.

המדובר באגרות בסכומים של אלפי שקלים עד מיליוני שקלים, שספק רב אם החברות תוכלנה בכלל לעמוד בתשלומן.

הרשות לניירות ערך טענה כי תוספת האגרה נחוצה בכדי לממן עוד מפקחים על מנהלי התיקים.

9. מנהלי תיקי השקעות - דיווח על החזרי עמלות

הרשות לניירות ערך הורתה לחברות לניהול תיקי השקעות לדווח ללקוחותיהם על שיעור החזרי העמלות שהם מקבלים מחבר הבורסה עבור רכישת ניירות הערך.

מדובר באבסורד שכן, מנהל התיקים נדרש לדווח ללקוח באיזה מחיר הוא רוכש את השירות עבור הלקוח, ובאיזה מחיר הוא מוכר את אותו השירות ללקוח. אין שום מקום בו נדרשת חברה לדווח לצרכן באיזה מחיר היא רוכשת את המוצר, באיזה מחיר היא מוכרת אותו ומה שיעור הרווח שהיא עושה על כל מוצר בודד שהיא מוכרת לצרכן.

בבחינת הרשות לניירות ערך המדובר בשקיפות ללקוח.

10. מנהלי תיקי השקעות - דיווח שנתי ללקוח

הרשות לניירות ערך מעוניינת כי במסגרת הדיווח השנתי ללקוח תיכלל כמות אינפורמציה אדירה.

חברות לניהול תיקי השקעות ידווחו ללקוחותיהם ובאופן גלוי לכולם, כמה לקוחות הצטרפו אליהם וכמה עזבו אותם; דיווח על משכורתו של מי שאחראי על הרגולציה; דיווח על קורות חייו לרבות השכלתו וניסיונו בתחום; דיווח על היקף הנכסים המנוהל בחברה; מספר הלקוחות; הצגת מדדי סיכון מסובכים; הכנסות החברה ועוד.

הדרישה לשלוח ללקוח עשרות עמודים של דיווחים תבלבל את הלקוח, תעמיס עליו נתונים שלא לצורך ותגרום לכך שהלקוח כלל לא יבין מה נשלח אליו ויפספס את הנושאים המהותיים בביל המידע. בנוסף, מנהל התיקים נדרש להיחשף לגמרי בפני לקוחותיו ולדווח להם מהו שכרו, להעביר לעיון את מספר תעודת הזהות שלו, מספר דרכונו ועוד.

בעייתיות הנושא הועלתה בפני הרשות והובהר כי שקיפות היתר אינה קיימת עבור שום חברה במשק (מלבד חברה ציבורית), ואין זה הגיוני להחיל על חברה קטנה לניהול תיקים את אותם הכללים של חברה ציבורית.

11. מנהלי תיקי השקעות - דיווח לפי צו איסור הלבנת הון

לפי הוראות צו איסור הלבנת הון, מנהל תיקי השקעות נדרש לזהות את הלקוח טרם הטיפול בו ולדווח על כל תנועה חריגה בחשבון.

הרשויות מבקשות להכביד עוד יותר על מנהל התיקים ולהפוך אותו למעין זרוע חקירתית באופן שגם ישנה את מערכת היחסים בין הלקוח למנהל ההשקעות. עתה יידרש מנהל התיקים לברר את מקור כספיו של הלקוח, עיסוקו, לגבי תושב חוץ לברר את זיקתו לישראל, ולגבי חברה או עסק לבדוק את הפעילות העסקית, הלקוחות והספקים של העסק וכדומה.

הרשויות דורשות שמנהל התיק יתחקר את הלקוח טרם הטיפול בו בכל השאלות, במידה והלקוח יסרב לענות, יהיה על מנהל התיקים להפסיק את הטיפול בו ולדווח עליו מידית.

המדובר בדרישה שאינה רציונאלית, שכן לאורך השנים התאגיד הבנקאי שבו מנוהל החשבון בודק באם בוצעו עבירות, לפי חוק איסור הלבנת הון, ומנהל התיקים רק מנהל כספים שכבר נמצאים בחשבון.

לקוחות רבים ירתעו מחובת הדיווח למנהל התיק בייחוד כאשר מדובר בחברות ועסקים שנדרשים לדווח למנהל התיקים על כל פעילותם העסקית וההיסטוריה הפיננסית שלהם.

הובהר לרשות לניירות ערך ולרשות לאיסור הלבנת הון, כי אין זה רציונאלי להפוך את מנהלי תיקי ההשקעות לחוקרים של הרשויות.

12. בתי השקעות - הגברת יעילות האכיפה

הרשות לניירות ערך חוקקה חוק לייעול הליכי אכיפה, שמטרתו להפעיל סנקציות מנהליות כנגד בתי השקעות שפועלים בניגוד להוראות.

במסגרת החוק ישנה סמכות לרשות להטיל קנסות לחברות של עד 5 מיליון ₪, וקנסות אישיים על העובדים, של עד 1 מיליון ₪.

על-פי החוק, יוקם טריבונאל מנהלי, אשר בפניו יתבררו ההפרות השונות, והוא יוכל להטיל קנסות, לשלול רישיון, להשהות מעיסוק במקצוע וכדומה.

לא הותר לבתי השקעות לבטח את עובדיהם או לשפותם בגין קנסות אישיים, שיקבלו במסגרת פעילותם בבית השקעות.

החשיפה לקנסות בהיקפים כספיים אדירים, גורמת לחשש כבד בפני העוסקים בתחום, שמא יהיו חשופים לקנסות על הפרה שהם עשויים לבצע בטעות או תום לב, ומשכך רבים יעדיפו להפסיק את פעילותם בענף.

13. אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון - הגברת האכיפה

אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון שבמשרד האוצר, מקדם הצעת חוק להגברת האכיפה בשוק ההון, שמטרתו להפעיל סנקציות מנהליות כנגד קופות גמל, קרנות פנסיה, חברות ביטוח וסוכני ביטוח, שפועלים בניגוד להוראות.

במסגרת הצעת החוק נדרשת סמכות להטיל קנסות על חברות של עד 4 מיליון ₪, על סוכנויות ביטוח עד 3 מיליון ₪, וקנסות אישיים על נושאי משרה, של עד 1.2 מיליון ₪ ועל עובדים אחרים קנסות אישיים עד 140,000 ₪

על-פי הצעת החוק, תוקנה למוסמכי פיקוח במשרד האוצר, אפשרות להיכנס לכל מקום (מלבד בית מגורים), לתפוס מסמכים ומחשבים, להזמין כל אדם לבירור וחקירה וכדומה.

לא יותר לגופים המפוקחים על-ידי אגף שוק ההון, לבטח את עובדיהם או לשפותם בגין קנסות אישיים, שיקבלו במסגרת פעילותם.

החשיפה לקנסות בהיקפים כספיים אדירים, גורמת לחשש כבד בפני העוסקים בתחום, שמא יהיו חשופים לקנסות על הפרה שהם עשויים לבצע בטעות או תום לב, ומשכך רבים יעדיפו להפסיק את פעילותם בענף.

דיני עבודה
עשור של חקיקה
2010-2000

1. סקירה

בתחום דיני העבודה מתחולל בעשור האחרון לא פחות מצונאמי של חקיקה. עוד ועוד חקיקה חדשה, תיקונים לחקיקה קיימת ותקנות וצווים שמשמעותם יקור עלויות ההעסקה.

חלק מהתיקונים הם טובים וראויים. מה שאיננו ראוי הוא שבכל הנטל נושא רק המגזר העסקי. חלקה של המדינה נשאר מחוץ לתחום. הכי נוח לחייב את המעסיקים, אין תוספת תקציבית ודפוס הפעולה חוזר שוב על עצמו. אסור לשכוח שגם למעסיקים יש זכויות וקניינים איננו הפקר.

כך למשל, לאחרונה תוקן **חוק עבודת נשים**, שהאריך את חופשת הלידה מ-14 ל-26 שבועות, כאשר 12 השבועות הנוספים, שהם לבחירת האישה, אינם מזכים את היולדת בשכר.

לשכת המסחר תומכת בפה מלא בהארכת חופשת לידה זו וסבור כי ניתן אולי להגדילה גם לפרק זמן ארוך מזה שנקבע בתיקון האחרון.

יחד עם זאת, הארכת חופשת הלידה טומנת בחובה גם זכויות מסוימות, בהן אמור לשאת המעסיק. ההצעה המקורית ביקשה לחייב את המעסיקים בתשלום הפרשות הסוציאליות לקופת הגמל בתקופה המוארכת. בסופו של דבר ההצעה נפלה, אך היא יכולה להמחיש את המגמה. יש מישהו שנושא בעלות הארכת חופשת הלידה, גם אם לא מדובר בשכר עבודה.

דוגמא אחרת היא **תיקון 24 לחוק הגנת השכר**. המגזר העסקי נאלץ להשקיע סכומים נכבדים ביותר בתוכנות ובכח אדם כדי לעמוד בדרישות התיקון וזאת מבלי להידרש לנחיצות תוכן תיקון 24, ששווה דיון נפרד בפני עצמו.

דגמנו את החקיקה בעשור האחרון (2000-2010) ופרסנו מקצת מהשינויים הרבים ומרחיקי הלכת בתחום שיש להם עלות, הן ישירה והן עקיפה, לעלויות ההעסקה (וזאת לא כולל אותם תיקוני חקיקה בתחום דיני העבודה, שיש בהם פגיעה ממשית וישירה בזכויות היסוד של המעסיקים), כדי שניתן יהיה לקבל מושג בדבר מכונת הרגולציה והעלויות, שבאופן שיטתי, מגולגלות לפתחם של המעסיקים.

2. חוק עבודת נשים

1. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 34], התשס"ח - 2009: איסור חפיפה בין תקופת ההודעה המוקדמת לבין תקופת האסורות בפיטורים

ביום 18.02.2008, פורסם תיקון מס' 43 לחוק עבודת נשים, התשס"ח - 2008, שתיקן, בין היתר, את סעיף 9(ג)(3), שעניינו איסור חפיפה בין תקופת ההודעה המוקדמת לבין תקופת אסורות בפיטורים.

לפני התיקון, סעיף 9(ג) לחוק עבודת נשים, קבע איסור חפיפה בין ימי הודעה מוקדמת לפיטורים לבין תקופות מסוימות, המוגנות מפני פיטורים, כדלהלן:

1. חופשת לידה לעובדת או עובד;
2. היעדרות עובדת לאחר לידה בשל מצב רפואי;
3. חופשה ללא תשלום, שלקח עובד, לשם טיפול בילדו, הנמצא בהחזקתו הבלעדית, או בשל אשפוז האם;
4. 60 יום מתום תקופות היעדרות המפורטות בסעיפים 1-3 לעיל.

התיקון הרחיב את איסור החפיפה והוחל גם על התקופות הבאות:

1. בחופשה ללא תשלום לגבי עובדת, שעבודתה נאסרה בתקופה שבה היא מניקה;
2. בחופשה ללא תשלום לאחר חופשת לידה;
3. בחופשה ללא תשלום לגבי עובד לאחר חופשת לידה;
4. 60 ימים מתום תקופות היעדרות המפורטות בסעיפים 1-3 לעיל.

הגידול בעלויות המעסיק נובע מהעובדה שלפני התיקון ניתן היה לתת את ההודעה המוקדמת לפיטורים במהלך התקופות הללו ולבצע ביניהן חפיפה. בכך נחסכו מן המעסיק תשלומים נוספים הכרוכים בהמשך העסקת העובד/ת מעבר לתקופות הללו.

כאמור, לאחר התיקון, המעסיק יהיה חייב להמשיך ולהעסיק את העובד/ת מעבר לתקופות הללו, למשך תקופת ההודעה המוקדמת להם זכאים על פי חוק. הדבר בא לידי ביטוי באיסור החפיפה בין ההודעה המוקדמת לבין תקופה של 60 ימים מתום תקופות היעדרות האסורה בפיטורים, במהלכה חלה על המעסיק חובת העסקה.

עלות נוספת נובעת מכך שהמעסיק עלול להימצא במצב בו הוא מעסיק ו/או משלם לשני עובדים במקביל עבור אותה משרה. סיטואציה זו נובעת מכך שכאשר המעסיק מאייש משרה בעובד/ת חדשה במקום עובד/ת שניצל את זכאותו/ה להיעדר על פי חוק והוא מעוניין בהמשך העסקתו/ה ומצד שני חל עליו כאמור איסור לפטר את העובד/ת שנעדר/ת במשך 60 ימים מתום היעדרותו ואף חייב להעסיקו במהלך תקופה זו.

2. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 39], תשס"ז - 2007: זכאות לדמי מחלה בשל שמירת הריון

על פי המצב המשפטי ערב התיקון, לפי סעיף 7(ג) לחוק, עובדת הייתה זכאית להיעדר מהעבודה אם מצבה בשל ההיריון חייב זאת ובכפוף לאישור רפואי. אולם היא לא הייתה זכאית לתשלום עבור היעדרות זו, לא מהמעסיק ולא מהמוסד לביטוח לאומי.

במידה שמצבה אובחן כשמירת הריון, העובדת הייתה זכאית לגמלה מהמוסד לביטוח לאומי בלבד ולא מן המעסיק, בתנאי שמדובר בהיעדרות של 30 ימים רצופים, לאור ההלכה שנקבעה בפסיקה ששמירת הריון איננה מחלה.

סעיף 7(ג)(1) לחוק, תוקן בהעניקו לעובדת זכות לדמי מחלה גם בגין שמירת הריון.

התיקון לחוק משנה את המצב המשפטי וקובע, כי דין היעדרות זו כדין היעדרות מפאת מחלה ומאפשר לעובדת לנצל בימים אלה את זכאותה למחלה. זכאות זו לא תעמוד לעובדת, אם היא זכאית לגמלה לשמירת הריון מהמוסד לביטוח הלאומי או במידה שהיא זכאית לתשלום עבור היעדרות זו מכוח דין אחר, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה.

עלות המעסיק נוצרת מהזכאות החדשה של עובדת בשמירת הריון לתקופה קצרה מ-30 ימים לדמי מחלה, או במידה שאינה זכאית לגמלה מהמוסד לביטוח לאומי מפני שלא צברה תקופת אכשרה.

3. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 39], תשס"ז - 2007: זכות להיעדרות בשל טיפולי פוריות

לפני התיקון לחוק, רק עובדת שעברה טיפול הפריה חוץ גופית הייתה זכאית להיעדר על חשבון ימי המחלה שלה. משך תקופת הזכאות מוסדר בתקנות.

סעיף 7(ג) (4) לחוק תוקן כך שהוא מעניק זכאות כאמור גם לעובדת שעוברת טיפולי פוריות.

הגידול בעלויות ההעסקה נובע מכך שגם עובדות העוברות טיפולי פוריות (שאינם הפריה חוץ גופית) תהיינה זכאיות לדמי מחלה. על פי התיקון, התווספה נסיבה נוספת, שלא הייתה קיימת קודם, המזכה בדמי מחלה.

כמו כן, חוק עבודת נשים אוסר פיטורי עובד או עובדת בימי היעדרותם בגין טיפולים כאמור לקראת ילדם הראשון או השני (ימים אלו מוכרים כימי מחלה על חשבון המחלה הצבורה, בתנאים מסוימים הקבועים בחוק) ובמשך 150 ימים לאחר שובם מאותה היעדרות. מגבלת פיטורים זו חלה במשך שנתיים מיום ההיעדרות הראשון.

4. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 20], התש"ס - 2000: איסור חפיפה בין הודעה מוקדמת לתקופה המוגנת מפיטורים

ביום 2.8.2000 התקבל תיקון לחוק עבודת נשים (תיקון מס' 20), התש"ס - 2000.

לפני התיקון, אפשר היה לחפוף בין ימי ההודעה המוקדמת לפיטורים לבין 45 ימים (שבינתיים הוארכה ל-60 ימים), מתום חופשת הלידה, בהם לא ניתן לפטר עובדת. המעסיק לא נדרש להעסיק עובדת בתקופה המוגנת מפיטורים ועוד תקופת ההודעה המוקדמת.

התיקון לחוק שינה מצב זה וקבע כי מדובר בתקופות בהן לא ניתן לבצע חפיפה.

הגדלת עלויות ההעסקה נובעות מכך שמדובר עתה בתקופות מצטברות ולא בתקופות חופפות.

5. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 33], התשס"ז - 2007: הארכת התקופה בה נאסר לפטר עובדת לאחר חופשת לידה או חל"ת מכח החוק

ביום 15.02.2007 התקבל התיקון, ולפיו הוארכה התקופה שבה נאסר לפטר עובדת לאחר חופשת לידה או חופשה ללא תשלום, מכוח החוק, מ- 45 יום ל- 60 יום.

גדלת עלויות ההעסקה נובעת מהעובדה שמדובר בהארכת פרק הזמן בו קיימת חובת העסקה על כל המשתמע מכך מבחינת תשלומי שכר, זכויות סוציאליות ועוד.

מדובר בהגבלת הפרוגטיבה של המעסיק את מי להעסיק ולאיוזו תקופה. הנטל מורגש בעיקר כאשר המעסיק איננו מעוניין עוד בהעסקת העובדת מסיבות שונות. במקרים מסוימים מדובר בהעסקה כפולה נוכח העובדה שהמעסיק שכר עובד/ת מחליפ/ה לתקופה בה שהתה העובדת בחל"ת ועל אף זאת הוא מחויב להחזירה לעבודה בפועל למשך 60 ימים ועוד ימי ההודעה המוקדמת.

6. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 24], התשס"ד - 2004: הרחבת חובת הפרשה לקופת גמל.

ביום 31.3.2004 פורסם חוק עבודת נשים (תיקון מספר 24), התשס"ד - 2004.

לפני התיקון לחוק חלה על המעסיק חובת הפרשה לקופת גמל עבור עובדת במהלך חופשת לידה ובגין קופת גמל לביטוח פנסיוני ולקרן השתלמות בלבד.

התיקון לחוק הרחיב את חובת ההרחבה לקופת גמל והחילה גם על עובדות בתקופת שמירת הריון ועל עובד שנמצא בחופשת לידה. כמו כן, הורחבה הגדרה של קופת הגמל בגינה חייב המעסיק בהפרשה, באופן שהיא כוללת סוגי קופות הגמל בהתאם להגדרה הכוללת בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה - 2005 (קרן פנסיה, ביטוח מנהלים, קרן דמי מחלה, קרן דמי חופשה וקרן השתלמות, ולא רק לגבי קופות גמל בהם היה קיים חסכון לפנסיה ולקרן השתלמות כפי שהיה לפני התיקון.

כלומר לאחר התיקון המעסיק מחויב להפריש לכל קופת גמל על פי ההגדרה הכוללת ולא רק לקופת פנסיה וקרן השתלמות.

ביום 1.9.2008 פורסמו תקנות עבודת נשים (מועדים וכללים לתשלומים לקופת גמל), התשס"ח - 2008, שהחליפו את התקנות הישנות בהן נקבעו כללים חדשים ומועדים לתשלומים לקופת גמל במהלך שמירת הריון וחופשת לידה.

התיקונים בתקנות הרחיבו את החובה להפריש תשלומים לקופת גמל וממילא את עלות המעסיק ביחס למצב שקדם לתיקון, בכך שהן מחייבות את המעסיק לנכות מהשכר האחרון, שלפני חופשת הלידה את חלק העובד/ת בהפרשה בעד שני חודשי עבודה, כאשר את יתרת התשלומים החלים על העובד/ת בתקופת חופשת הלידה, שלא נוכו על ידי המעסיק כאמור לעיל, ישולמו באמצעות מקדמות על חשבון שכר העבודה שישלם להם המעסיק לצורך זה.

מדובר למעשה בחלק העובדים בקופת הגמל, שהמעסיק משלם עבורם באמצעות מקדמות, אותן הוא זכאי לנכות עם חזרת העובדים לעבודה. המשמעות היא שכלל שחופשת הלידה מתארכת, המעסיק יהיה חייב לשלם את חלק העובדים כמקדמות עבור יתרת חופשת הלידה כאשר כלל לא ברור אם העובד/ת ישובו לעבודה בתום חופשת הלידה, על כל המשתמע מכך לעניין השבת המקדמות למעסיק.

זאת כמובן, בנוסף לחובת המעסיק לשלם את חלקו במהלך חופשת הלידה. לפני התיקון לא חלה על המעסיק חובה להעביר תשלומים המהווים את חלקם של העובד/ת בהפרשה באמצעות מקדמות ו/או בכלל.

7. חוק עבודת נשים [תיקון מס' 22], התשס"ב - 2001: חופשת לידה נמנית כתקופת וותק בעבודה לחישוב זכויות

ביום 6.12.2001 פורסם תיקון לחוק עבודת נשים (תיקון מס' 22), התשס"ב-2001.

לפני התיקון לחוק, תקופת חופשת הלידה לא נמנתה כתקופת וותק בעבודה לחישוב זכויות.

לאחר התיקון נקבע כי היעדרות מעבודה לרגל חופשת לידה לא תפגע בזכויות התלויות בוותק אצל המעסיק.

משמעות התיקון היא, כי בחישוב זכויות עובדת התלויות בוותק תבוא במניין גם חופשת הלידה, כשהמשמעות היא הגדלה של עלויות המעסיק בהתאמה.

3. חוק דמי מחלה ולוויניו

1. חוק דמי מחלה [תיקון מב' 3], התשס"ט - 2009: לא ניתן לפטר עובד בזמן מחלה

ביום 23.7.2009 פורסם תיקון לחוק דמי מחלה (תיקון מס' 3), התשס"ט-2009 (על פי תיקון מס' 1 בסעיף 133 לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010) תשס"ט-2009).

התיקון אוסר לפטר עובד שנעדר מעבודתו עקב מחלתו במהלך תקופת הזכאות לדמי מחלה הצבורה לו לפי חוק זה או לפי הסכם קיבוצי וזאת עד תקופת הזכאות המקסימאלית הקבועה בהם. מעסיק מחויב היום לאפשר לעובד למצות את ימי המחלה שלו קודם שהוא נותן לו הודעה מוקדמת לפיטורים.

2. חוק דמי מחלה [היעדרות בשל מחלת ילד] [תיקון מס' 8], התשס"ח - 2008: הגדלת מספר ימי המחלה

ביום 9.3.2008 פורסם חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון מס' 8), התשס"ח-2008.

לפני התיקון, עובד היה רשאי לזקוף עד 8 ימי היעדרות בשנה בשל מחלת ילדו, שטרם מלאו לו 16 שנים, על חשבון תקופת המחלה שלו. עובד, שהילד נמצא בהחזקתו הבלעדית, או שהוא הורה יחיד, זכאי לזקוף, בשל מחלת ילדו, על חשבון תקופת המחלה הצבורה שלו, 12 ימי היעדרות בשנה.

על פי התיקון לחוק הוגדלה זכאות עובד, שהילד נמצא בהחזקתו הבלעדית או שהוא הורה יחיד, ל-16 ימי היעדרות בשנה במקום 12 ימי היעדרות בשנה, וזאת על חשבון ימי המחלה הצבורה שלו.

3. חוק דמי מחלה [היעדרות בשל מחלת ילד] [תיקון מס' 7], תשס"ז - 2007: הוספת ימים בגינם זכאי העובד להיעדר מהעבודה

ביום 26.6.2007 פורסם חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון מס' 7), התשס"ז-2007.

לפני התיקון לחוק לא הייתה התייחסות ספציפית בחוק להיעדרות עובד, שהוא הורה לאדם עם מוגבלות. על פי התיקון לחוק, נקבע, כי עובד שהוא הורה לאדם עם מוגבלות, שעבד אצל אותו מעביד או באותו מקום עבודה שנה לפחות, יהיה זכאי לזקוף עד 15 ימי היעדרות בשנה, על חשבון תקופת המחלה שלו או על חשבון ימי החופשה המגיעים לו, לפי בחירת העובד, לצורך מתן סיוע אישי לאדם עם המוגבלות.

במקרה שכן הזוג עובד ולא נעדר מעבודתו מכוח זכאות זו, או שהעובד הוא הורה יחיד או שהאדם עם מוגבלות נמצא בחזקתו הבלעדית, העובד זכאי לזקוף עד 15 ימי היעדרות נוספים בשנה, בשל ההשגחה או הליווי המיוחדים של האדם עם המוגבלות, כאמור.

התיקון חל גם על עובד שהוא אפוטרופוס של אדם עם מוגבלות, עובד שהוא הורה במשפחת אומנה. בהתאם לתיקון, סיוע אישי מוגדר כסיוע שהאדם עם המוגבלות נזקק לו בשל מוגבלותו, לרבות השגחה, ליווי וטיפול.

התיקון לחוק הוסיף ימים בגינם זכאי העובד להיעדר מהעבודה על חשבון ימי המחלה שלו או על חשבון ימי החופשה שלו.

**4. חוק דמי מחלה [היעדרות בשל מחלת ילד] [תיקון מס' 6], תשס"ב - 2002:
הגדלת מספר ימי הזכאות לדמי מחלה**

ביום 24.7.2002 פורסם תיקון לחוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון מס' 6), תשס"ב - 2002.

על פי התיקון, הוגדלו מספר ימי הזכאות לדמי מחלה לעובד שהוא הורה יחיד, בשל מחלת ילדו מ- 8 ימים ל- 12 ימי היעדרות בשנה.

**5. חוק דמי מחלה [היעדרות בשל מחלת ילד] [תיקון מס' 5], התשס"א - 2001:
הגדלת מספר ימי הזכאות לדמי מחלה**

ביום 4 באפריל 2001 פורסם תיקון לחוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד) (תיקון מס' 5), התשס"א - 2001.

על פי התיקון, הוגדלה המכסה המותרת להיעדרות עובד בשל מחלת ילד מ-6 ימים ל-8 ימים בשנה (סעיף 1 לחוק).

4. חוק הביטוח הלאומי

1. חוק הביטוח הלאומי [תיקון 79], תשס"ה - 2005: הגדלת מספר הימים בהם נושא המעסיק בתשלום בגין פגיעה בעבודה של עובד

ביום 11.4.2005 פורסם תיקון לחוק הביטוח הלאומי (תיקון 79) תשס"ה - 2005.

לפני התיקון, מעסיק שהעובד שלו נפגע בתאונת עבודה, היה חייב להחזיר לביטוח הלאומי את סכום דמי הפגיעה שהמוסד שילם לעובד שנפגע עבור 9 הימים הראשונים של הפגיעה - "תקופת הזכאות הראשונה" (יובהר, כי אין מדובר בתשלום דמי מחלה).

בעקבות התיקון (סעיף 94(ב)) הוארכה תקופת הזכאות הראשונה ל-12 ימים.

משמעות הארכת "תקופת הזכאות הראשונה" היא הגדלת הסכום שעל המעסיק חובה לשלם למוסד לביטוח לאומי בגין ימי הפגיעה הראשונים מ-9 ימים ל-12 ימים. כלומר, מדובר בהעמסת עלות על המעסיק בסכום השווה לתשלום של שלושה ימי פגיעה נוספים.

2. חוק הביטוח הלאומי [תיקון 47], תשס"ב - 2002: תשלום דמי מחלה בגין תאונת עבודה

ביום 14.2.2002 פורסם תיקון לחוק הביטוח הלאומי (מס' 47) תשס"ב - 2002.

לפני התיקון, עובד שנפגע בתאונת עבודה, תקופת הזכאות המרבית לקבלת דמי פגיעה עמדה על 26 שבועות.

התיקון לחוק קיצר את תקופת הזכאות המרבית מ-26 שבועות ל-13 שבועות.

משמעות התיקון היא שעל המעסיק נוספה עלות נוספת של תשלום דמי מחלה, בגין תאונת עבודה, מקום בו תקופת אי הכושר לעבודה עולה על 13 שבועות.

5. חוק שעות עבודה ומנוחה

חוק שעות עבודה ומנוחה [תיקון מס' 9] [הפסקה לצורכי תפילה], התש"ס - 2000

ביום 25.6.2000 פורסם תיקון לחוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 9) (הפסקה לצורכי תפילה), התש"ס - 2000.

לפני התיקון החוק לא כלל הסדר ספציפי למתן הפסקות במהלך יום העבודה לצורך תפילה.

בעקבות התיקון לחוק יהיה העובד רשאי להתפלל במהלך יום עבודתו, בהתאם לדרישות דתו, כאשר זמן התפילה ייקבע במקום העבודה בהתאם לצורכי העבודה ואילווציה ובהתחשב בדרישות דתו של העובד. העלות הכספית של השינוי מקורה בעובדה שמדובר בהפסקות במהלך יום העבודה, שהן בנוסף להפסקה הרגילה לה זכאי עובד במהלך יום העבודה ולא על חשבונה.

6. חוק פיצויי פיטורים

חוק פיצויי פיטורים [תיקון מס' 25], התש"ע - 2009: הגדלת פרק הזמן של שמירת זכויות לאחר פיטורים

ביום 31.12.2009 פורסם חוק פיצויי פיטורים (תיקון מס' 25), התש"ע-2009.

לפני התיקון, ניתוק יחסי עובד מעביד לתקופה של שלושה חודשים קטע את הרציפות לעניין זכאות העובד לפיצויי פיטורים.

התיקון לחוק הגדיל את פרק זמן הרציפות בעבודה מ-3 חודשים ל-6 חודשים. כלומר, יחסי עובד מעביד יכולים להסתיים ואם העובד יחזור למקום העבודה בפרק זמן שלא עולה על שישה חודשים, יישמר לו הוותק שהיה לו באותו מקום עבודה כאילו לא פוטר/התפטר.

תיקון זה פועל אף לרעת העובדים, שכן מתווסף שיקול נוסף באם להעסיק את אותו עובד/ת החורג מהשיקול המקצועי הטהור.

7. חוק הגנת השכר

חוק הגנת השכר [תיקון מס' 24], התשס"ח - 2008: פירוט נרחב בתלוש השכר והיפוך נטל ההוכחה

ביום 1.2.2009 נכנס לתוקפו תיקון לחוק הגנת השכר (הידוע כתיקון 24). פרט לצד התוכני, שהוא עמוס לעייפה וכולל סנקציות קשות, אזרחיות ופליליות כנגד מעסיק שיפר את הוראותיו, מדובר בהגדלה של עלויות המעסיק בהצטיידות בתוכנה מתאימה וכן בהגדלת מצב כח האדם שתהיה מסוגלת לטפל במילוי הוראות החוק הכה מפורטות.

התיקון קבע הוראות חדשות ודרמטיות ובהן:

1. חובת מעסיק לספק לעובד תלוש שכר מפורט לגבי כל זכויותיו בהתאם לפרטים המופיעים בתוספת לתיקון.

תלוש השכר כולל פירוט רחב ביותר (התוספת - סעיף 24(ב)) לגבי:

(א) פרטים לגבי העובד והמעביד

(ב) תאריך תחילת ההעסקה וכן ותק מצטבר

(ג) היקף המשרה

(ד) תקופת התשלום

(ה) השכר ששולם

(ו) הניכויים

(ז) תנאים סוציאליים

(ח) פרטי הפירעון

(ט) נתוני שכר מינימום

2. חובת המעביד לנהל רישום מדויק של ימי ושעות העבודה של העובד.

נקבע, לראשונה, כי אי רישום כאמור, יעביר את נטל ההוכחה למעסיק, שיצטרך להוכיח כי העובד לא עבד בשעות הנוספות. אי עמידה בנטל תחייב את המעסיק לשלם לעובד עד 15 שעות נוספות בשבוע ועד 60 שעות נוספות בחודש.

כתיבה ועריכה: עו"ד שלומי לזיה

סייעו בהכנת החומר: עו"ד דן כרמלי, ישראלה מני, עו"ד סיגל סודאי
עו"ד רונן סולומון, עו"ד שוש רבינוביץ

עריכה והפקה: אגף דוברות והסברה